

Preek over Filippenzen 3,4b-4,3, gehouden op de 4e advent 2003 (21-12)
Thema: Bijdschap in Christus: religie of relatie?
Gemeente van onze Heiland Jezus Christus,

Religie of relatie? Bij de taal- en fijn-gevoelige dominee André Troost kwam ik dit tegen. Hij heeft het over Paulus die over z'n verleden schrijft, een top-lid van het Gods volk, onberispelijk naar de wet. Onze vertaling zegt zo netjes dat hij dit verleden, nu hij Jezus heeft leren kennen, acht als schade, vuilnis. Dominee-dichter Troost schrijft: "Shit! Dat is nu niet bepaald wat je noemt een kanselwoord, maar het duidt wel heel precies aan wat Paulus bedoelt. Alles wat hij aan vroomheid, ..., aan religie heeft opgebouwd, dat beschouwt hij niet langer als prestatie, maar als vuin, als drek, als 'shit'. Het meest vieze woord dat de apostel ervoor kon vinden, gebruikt hij hier. (Meint van de Berg schreef dat ook al.) Misschien schokt het u een beetje, maar ik kan er niet om heen: in hedendaags Hollands schrijft Paulus eigenlijk: ik heb er schijt aan." En dan: "Waarom maakt hij zich eigenlijk nu zo druk? Wel, hij is tot de ontdekking gekomen dat hij wel een religie had, maar geen relatie. ... Z'n mand zat boordevol religie, maar van een relatie was nauwelijks sprake. En daarom is hij nu ook zo fel tegen al die evangelisten die de gemeente in Filippi proberen aan te praten dat ze toch eigenlijk zo'n beetje religieuze Joden moeten worden om bij God in een goed blaadje te staan."

Wat hijzelf vroeger als iets machtigs beschouwde en ook machtig mooi, dat vindt hij nu verschrikkelijk. En waarom? Niet omdat hij achteraf vindt dat leven naar Gods regels verkeerd is. Hierover schaamt hij zich niet. Alleen, en dat is het punt: om bij de Messias uit te komen, de Verlosser, om Jezus te volgen, daarvoor moet je meer waarde aan hem

gaan hechten dan aan jezelf en je eigen doen en laten. Hier zie je wel heel sterk wat ik vorige week zei, dat je Paulus' geloof en theologie niet kunt loskoppelen van z'n eigen leven. Hij heeft het zelf ervaren wat hij schrijft. Naar Jezus' belang gemeten stelde alles wat Paulus had gedaan niet zoveel voor. En zo kan hij soepel de overgang maken van zichzelf naar ieder mens, al blijft hij in de ik-vorm schrijven. Wanneer hij zegt 'opdat ik Christus mag winnen' en 'om hem te kennen en de kracht van zijn opstanding en de gemeenschap aan zijn lijden, dan bedoelt hij onmiskenbaar alle mensen, ook mij, jou, u. Er wordt wel eens gezegd: 't gaat er niet zozeer om veel *over* God te weten, te kennen, maar om kennis te hebben *van* God, of *aan* God. Om dus heel persoonlijk met hem om te gaan. Om niet maar een religie te hebben, maar een relatie. Een band, of hoe je 't ook maar noemen wilt. Het heeft in ieder geval alles te maken met persoonlijke omgang met de Heer. Dat zie je aan het door en door oudtestamentische woord 'kennen'. Denk aan Psalm 25: 'de vertrouwelijke omgang met of van de Heer is met wie hem vrezen'. God kent je, zorgt persoonlijk voor jou persoonlijk, welke vragen je daarbij ook mag hebben. Hij houdt van je. En als hij dat ergens heeft laten zien, dan wel met de komst van zijn Zoon en met wat er met hem is gebeurd. Een leven dat lijden werd en was. En nu zegt Paulus: ik heb Jezus leren kennen, ik houd van hem, wat ben ik blij met hem, gigantisch. De kennis van hem gaat alles te boven. En je proeft wel: kennen heeft niet zoveel te maken met wetenschap. Ik hoor bij Paulus: wat wil ik graag dat iedereen hem kent, met hem omgaat. Wat zou het fantastisch zijn, wanneer de mensen niet maar religieus zijn, maar werkelijk Jezus kennen. En dan niet als een meneer uit het verleden, maar zoals Paulus erbij zegt: mijn Héér, *mijn* Heer.

Dat heeft alles te maken met wat ik u op de eerste adventszondag noemde. ‘Blijdschap’ is het trefwoord van de brief en ‘in Christus’, ‘in verbondenheid met hem’ komt ook al zo vaak voor hier. Je kunt wel eens denken bij Paulus: Man, had het toch wat simpeler opgeschreven. En juist dan valt dit op. Als er één term is die hij vaak gebruikt, dan is het ‘in Christus’, ‘in verbondenheid aan hem’. En dat is een zeer ‘relatievol’ begrip. Hier past goed het beeld van een ongeborn kindje in de moeder. Er is tussen hen een uiterst sterke verbondenheid, het kindje is helemaal ‘in mama’, en de moeder heeft een zeer sterke band met het kindje en het kindje met de moeder. Zo geldt dat voor ieder mens die ‘in Christus’ is, die in verbondenheid met hem leeft. Dat betekent niet dat je dat altijd zo sterk voelt, heel vaak zelfs niet, maar het doet er niets aan af. Dat persoonlijke, die relatie, de band, die zit hem er vooral in dat Christus een persoon is en niet maar een kracht, een onpersoonlijk iets. Dan zouden we donderdag toch ook niets te vieren hebben!

Paulus wil dolgraag Christus kennen, hoe langer hoe beter, zo proef ik, en de kracht van zijn opstanding en de gemeenschap aan zijn lijden. En dan heeft hij het ook nog over gelijkvormig worden aan zijn dood en dat hij hoopt te komen tot de opstanding uit de doden. ‘t Klinkt wel heel bijzonder en heel vol. En het heeft ook wel iets van: is hij toch niet zo zeker van wat hij gelooft? ... Om met dat laatste te beginnen: hij twijfelt niet, maar drukt zó z’n intense verlangen uit naar de opstanding uit de doden. Als je dáár toch mag komen. Dan is al het leed geleden en is z’n leven en lijden niet voor niets geweest. En met de kracht te kennen van Christus’ opstanding zegt hij kort gezegd dit: de kracht die van de gestorven en opgestane Heer uitgaat in het leven van iedere gelovige. Kracht van Jezus, die je leven vernieuwt, levenskracht. Het heeft alles te

maken met waarover we het de afgelopen weken hebben gehad: blijdschap in de Heer, fijngevoeligheid, onderscheidingsvermogen, dienstbaarheid, werken aan je eigen en elkaars geestelijke gezondheid.

En dan wil hij ook gemeenschap aan Jezus' lijden ervaren. Dat klinkt masochistisch. Zoals je altijd mensen hebt gehad die zichzelf het leven moeilijk maakten, in de veronderstelling zó dicht bij Jezus te komen. Dat past niet bij Paulus, vind ik. Volgens mij wil hij in heel zijn leven Jezus volgen en hij weet dat het dan niet anders kan dan dat dat lijden met zich meebrengt. Dat hoeft niet in bijzondere dingen te zijn, maar misschien wel juist in het gewone. Dat mensen wat vreemd tegen je aankijken, omdat je bij Jezus hoort, bijvoorbeeld. Dat ze je belachelijk maken. Of dat je zelf vindt dat je niet aan bepaalde dingen kunt meedoen en je dat ergens jammer vindt. Jezus volgen is per definitie de lijdende Heer volgen. En wanneer wij misschien wel heel comfortabel en gemakkelijk met de hoofdstroom in onze samenleving meegaan, mogen we ons wel afvragen of we Jezus echt volgen. In de Bijbel gaat het nogal eens gelijk op: Jezus volgen betekent lijden. Wanneer wij daarvan maar weinig of niets merken, stelt ons dat voor de indringende vraag in hoeverre we echt werk maken van het volgen van Jezus...

Zó zie ik ook het gelijkvormig worden aan Jezus' dood. Jezus viel als een graankorrel in de aarde, stierf, en droeg daarna veel vrucht. Zo zal het ook toegaan bij mensen die leven in verbondenheid met hem. Je moet sterven aan je 'ik', aan die dingen van je en in je, die niet passen bij een leven in verbondenheid met de Heer. En wellicht heeft Paulus gedacht aan z'n eigen dood, die hem mogelijk te wachten stond in de gevangenis waar hij vanwege z'n geloof in Christus zat.

Opmerkelijk is wat je dan hoort: ‘niet dat ik het al verkregen zou hebben of al volmaakt zou zijn, maar ik jaag er naar, of ik het ook grijpen mocht, omdat ik ook door Christus Jezus gegrepen ben.’ Het doet denken aan vorige week. Werk aan je behoud! Waarom? Omdat God het willen en het werken in je werkt. Jaag naar de volledige, diepe kennis van Christus, de totale genieting van hem! Leef je hele leven in volle verbondenheid met hem! Waarom? Omdat je door hem gegrepen bent. Ik vind het een woord dat ons allemaal waarschuwt voor de houding van: ik heb het geloof. Hier proef ik veel meer de houding van: het geloof heeft mij. Of beter gezegd: Christus heeft mij. Laat ik er van mijn kant alles aan doen, dat dat zo blijft, dat ik leef met hem. Want waar je als het ware op routine zou geloven, daar loop je gevaren. Ik noem ze slechts en meer niet. Kijk maar eerlijk of het op jou of u slaat. Het gevaar van de vanzelfsprekendheid. Alsof het gewoon is dat je gelooft en alsof het gewoon is dat God goed voor je is. Ik noem het gevaar van de gearriveerdheid. Te denken dat je er al helemaal bent en dat je je geloof, om Jezus en God en de Geest maar niet te noemen, in je broekzak hebt. En ik denk aan het gevaar dat je door routine, door sleur wellicht –je weet niet beter- dat je er daardoor niet bewust mee bezig bent. En zoals bij een relatie tussen mensen terecht gezegd wordt dat je aan je relatie moet werken, anders bloedt hij dood, zo geldt dat in ieder geval van onze kant voor jouw relatie met of tot Christus. En dat betekent toch op z’n minst de tijd nemen om het Evangelie te lezen, te overdenken en te bidden en te danken.

De verbondenheid met de Heer is zó sterk, dat Paulus zegt dat wij burgers van een rijk in de hemelen zijn. Het zal de mensen in Filippi hebben aangesproken. Want Filippi was een romeinse kolonie in Mace-

donië, een griekse provincie. De mensen leefden dus in Griekenland, maar het was een romeinse enclave. Het leven werd beheerst door de romeinse wetten en de romeinse gewoonten. Ze woonden in Griekenland maar bleven burgers van het romeinse rijk. Iedereen in ons land staat ergens officieel genoteerd. Behalve de mensen die hier illegaal zijn, die wettelijk geen plichten hebben en schrikbarend weinig rechten. Ik denk in deze tijd wel eens: er is voor hen geen plaats in onze goed gevulde herberg. Oké, iedereen staat ergens genoteerd. Wanneer Paulus zegt: jullie zijn burgers van een rijk in de hemel, dan zegt hij daarmee dit. Mensen die horen bij Jezus vormen een hemelse kolonie op aarde. Je regeringscentrum is als het er op aankomt, niet op aarde, maar in de hemel. Daar zit onze uiteindelijke Overheid, uw Beschermmer. Van hem ontvang je rechten en plichten. Een christen is een kolonist van de hemel. Wat betekent dat? ... Wees op aarde aanwezig. Dit is uw plaats om te leven. En wees hier aanwezig in de stijl, in de geest, van boven, van Jezus. Paulus zegt van z'n religieuze tegenstanders, die zo geestelijk leken: ze zijn aardsgezind, ze zetten hun zinnen op het aardse. Daar zitten dingen in als: jezelf centraal stellen en niet je hemelse Vader en niet je Verlosser en niet de mens naast je. Je laten leiden door je eigen geest, los van de Heilige Geest. Aardsgezind: het is de mentaliteit van het hier-en-nu-en-meer-niet, hoe godsdienstig ook ingekleed. Aardsgezind: je eigen leven, huisje-boompje-beestje, carrière of kinders, gelijkwaardig stellen naast of zelfs boven Jezus. Je laten leiden door wat 'men' vindt, gericht op jezelf en niet letten op het belang van de ander. Aardsgezind: niet de weg van het dienen willen gaan, de weg van Jezus: er zijn voor de ander. Niet staan op eigen strepen, maar jouw geloof en geloofsbeleving, jezelf, voor de ander dienstbaar maken, jouw wijsheid inzetten voor het geheel.

Wanneer een kolonist in Filippi de levensstijl van de Grieken zou overnemen, hun gedachtegoed, hun sfeer, dan zou hij zijn afkomst hebben verloochend; verraad plegen aan zijn moederland. Zo plegen mensen die horen bij Jezus, die aan hem verbonden zijn, verraad aan de hemel, wanneer we ons niet echt laten leiden door onze Heer. En wie zich door hem niet laat leiden, die zal hem ook niet echt terug verwachten, advent of niet. Want dat is het mooie, voor mijn part zeg je: het 'kerst-gevoel' hier. Paulus schrijft niet alleen dat we burgers zijn van een rijk in de hemel, maar in één adem voegt hij eraan toe: waaruit wij ook de Heer Jezus Christus als Verlosser verwachten. Het christelijk geloof is een geloof van verwachting. Niet alsof het leven hier niets is en geen waarde heeft of zo. Denk alleen maar terug aan de Genesis-preken. Maar ook niet alsof het leven hier het een en het al is. Nee, er staat nog iets uit. Iets? Heel wat! Heel wat? Nee, vooral: Iemand. Uw Verlosser, de Heiland. Dat is: heel-maker. En wat valt er nog heel wat heel te maken, op veel gebied. Iedereen heeft wel weet van verscheurde dingen in je leven, in verhoudingen, in relaties, in zaken waarin je gekwetst bent of zelf niet goed gedaan hebt. De belofte is hier: hij komt. Hij komt terug. En dus komt het goed!

En daarom, zegt Paulus, daarom mijn geliefde broeders en zusters, staat vast in de Heer. Net als bij de blijdschap geldt het voor het vaststaan. 't Is niet iets van jezelf, van eigen kracht, maar sta vast in verbondenheid met de Heer.

Er valt nog heel wat heel te maken, zei ik. Dat betekent niet dat er nu maar weinig of niets van de kracht van Jezus te zien is. Gelukkig wel! Maar 't is nog lang niet gaaf, goed zoals het bedoeld is. Paulus wist ervan. En vandaar het slot van onze lezing. Twee zusters vraagt hij hier

om eensgezind te zijn. Blijkbaar was hun houding verstoord. Het zal wel algemeen bekend zijn geweest, anders had hij het vast niet zwart op wit gezet. De twee vrouwen moeten zich op hetzelfde richten, staat er letterlijk. Wees gericht op Christus, zijn heilswerk, zijn voorbeeld van dienstbaarheid, niet op eigen strepen staan. Wees eensgezind en niet toevallig ook hier weer 'in de Heer'. Oftewel: laat je niet leiden door persoonlijke voorkeur, ook niet door vooroordelen, maar richt je op Jezus en vanuit hem, in verbondenheid aan hem, op de ander, wie hij ook is.

En dan eindigt onze lezing met het noemen van het 'boek des levens'. Wat is dat? ... Om het uiterst kort te zeggen: het is het boek waarin al de namen staan van de mensen die horen bij God, het register van de burgerlijke stand van Gods volk. Een hemelse boekhouding. En dat wil zeggen: de Heer regeert. Hij laat niet los wat hij is begonnen. De Verlosser kwam. De Verlosser ging. De Verlosser komt terug. Wees zo mens vandaag en de dagen die komen, dat je hem welkom kunt heten. Verloochen je afkomst niet! Amen